

Pro-Skills bakgrundsfilosofi

Adult Education is based on the "belief that people can take hold of their lives, can make changes, that they are not helpless in the face of structural forces"

(M.K. Smith, 1994)

Pro-Skills-projektet är en del av det europeiska Programmet för livslångt lärande (Grundtvig) och medfinansierat av Europeiska kommissionen. Nio projektpartner från åtta europeiska länder representeras av ideella organisationer, som är experter på olika arbetsområden: vuxenutbildning, hälsofrämjande, förebyggande av missbruk.

Pro-Skills ägnar sig åt att utarbeta ett **praktiskt inriktat utbildningskoncept** för att främja **personliga och sociala färdigheter samt färdigheter inom självförvaltning hos socialt missgynnade personer (speciellt unga vuxna)** som grundläggande villkor för livslångt lärande.

Bakgrunden till projektet

Personer med svår social bakgrund eller som är socialt missgynnade¹ har sällan tillgång till utbudet av vuxenutbildning och livslångt lärande: saknaden av eller ickebekräftandet av sociala och personliga färdigheter utgör ett hinder för den här målgruppen. Förutom tekniska och metodologiska färdigheter är sociala och personliga färdigheter centrala kunskapsområden hos vuxna. De är även viktiga förutsättningar med tanke på tillgång och framgångsrikt fullbordande av vilken formell och ickeformell utbildning som helst. Dessutom är de viktiga för utvecklingen och konsolideringen av en individuell social och kulturell identitet och de anses vara viktiga beskyddare gentemot skadligt och beroendeframkallande beteende och utgör således ett viktigt verktyg i strävan efter en god livskvalitet.

Dessa grundläggande färdigheter är sällan en del av vuxenutbildningens läroplan och det erbjuds inga möjligheter för vuxna att effektivt träna upp dessa färdigheter i en skyddad inlärningsmiljö; å andra sidan ökar antalet vuxna som befinner sig i instabila och missgynnade förhållanden och som saknar dessa färdigheter: det första Pro-Skills-projektet var inriktat på att fylla denna lucka.

Pro-Skills2, projektets andra fas, fokuserar på ett standardiserat "utbilda-utbildaren" -koncept, som uppfyller kraven för och understöder professionella inom främjandet av personliga och sociala färdigheter samt färdigheter inom självförvaltning hos socialt missgynnade vuxna. Det eftersträvar en bred spridning och ett bestående genomförande av innovativa delar av Pro-Skills-konceptet genom att uppmärksamma politiker och beslutsfattare om behovet av grundläggande färdigheter i läroplaner och utbildningar inom vuxenutbildningen, livslångt lärande.

¹ You can read more about "social disadvantage" – definition and aspects – in Pro-Skills1 Manual pp. 21-23 www.pro-skills.eu

"Varför" främja grundläggande färdigheter hos socialt missgynnade vuxna

I en värld som ständigt förändras krävs det alltfler specialkompetenser - både i vetenskap och teknologi som i social och medborgerlig kompetens - för att kunna förstå och hantera det moderna livets utmaningar och svårigheter, fränsett de ekonomiska och sociala konsekvenserna av den globala finanskrisen.

I detta sammanhang måste utbildnings- och skolningssystemens lyhördhet för nya krav förbättras, så att de bättre möter behovet av färdigheter på arbetsmarknaden samt de sociala och kulturella utmaningarna i en globaliserad värld, och som brådskande riktar in sig på de unga kvinnornas och männens situation, de står inför exceptionella svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden. Det krävs i synnerhet mer flexibla vägar till inläring, som gör det möjligt för män och kvinnor i olika skeden av livet att förflytta sig mellan olika utbildningssystem, likasåväl mellan formella och ickeformella inläringssmiljöer som i sin tur kan attrahera icketraditionella studenter.

Inom ramarna för dessa behov **väljer Pro-Skills partner att ge särskild prioritet**, genom målinriktade strategier, **till de mer utsatta människorna**, i synnerhet lågutbildade, arbetslösa, yngre och äldre arbetstagare, funktionshindrade personer, personer med psykiska störningar, minoritetsgrupper såsom emigranter, **som löper stor risk för framtida sysslöshet och social utslagning och som alla är beroende av sociala förmåner.**

Dessa människor, som är offer för särskilda opriviligerade förhållanden eller hela samhället, uppfattar ofta sig själva som maktlösa och lider av låg självkänsla och självförmåga att hantera livets händelser och hälsotillstånd. Därför är det mycket viktigt att erbjuda dem möjligheten att träna på de grundläggande färdigheterna. Personliga och sociala färdigheter samt färdigheter inom självförvaltning inverkar även på motivationen att lära sig och att aktivt bli involverad i och för miljön man lever i.

Fokus ligger på det personliga planet, och inte på de externa förhållanden som är svåra att påverka, med konstant medvetenhet om att levnadsförhållanden, hur samhället är organiserat och de regler som styr det, såväl som sociala omständigheter är ytterligare viktiga förutsättningar för integration.

Inläringen av grundläggande färdigheter hos socialt missgynnade vuxna syftar till att främja ett "inkluderande" perspektiv in i samhället. Därför kan Pro-Skills projektet bättre förklaras på basen av vissa etiska och filosofiska principer.

Opriviligerade personers livskunskap i livslångt lärande: Bakgrundsteorin som stöder utbildning baserad på färdigheter

"People who regard themselves as highly efficacious act, think, and feel differently from those who perceive themselves as inefficacious. They produce their own future, rather than simply foretell it."

(Albert Bandura)

Ottawastadgan om hälsofrämjande arbete och Världshälsoorganisationen erkände år 1986, att livskunskap är att göra bättre hälsoval och att göra det möjligt för människor att lära sig hela livet.²

Livskunskap är förmågan till adaptivt och positivt beteende som gör det möjligt för individer att effektivt hantera livets krav och utmaningar (WHO: s definition).

Livskunskap kan riktas mot personliga åtgärder eller åtgärder mot andra, likasåväl mot åtgärder för att ändra den omgivande miljön så att den blir hälsofrämjande.

Life Skills-Based Education (LSBE)³ (utbildning baserad på livskunskap) understöder barns utveckling och hälsofrämjande sedan långt tillbaka i tiden. Det erkänns nu som en effektiv strategi att rikta in sig på en mängd frågor angående utvecklingen av barn och ungdomar och tematiska gensvar⁴.

Förväntade resultat av lärandet inkluderar en kombination av kunskap, värderingar, attityder och färdigheter med särskild betoning på de färdigheter som är relaterade till kritiskt tänkande och problemlösning, självförvaltning, kommunikation och social kompetens.⁵

² **Ottawa Charter for Health Promotion First International Conference on Health Promotion Ottawa, 21 November 1986 Develop Personal Skills**

Health promotion supports personal and social development through providing information, education for health, and enhancing life skills. By so doing, it increases the options available to people to exercise more control over their own health and over their environments, and to make choices conducive to health.

Enabling people to learn, throughout life, to prepare themselves for all of its stages and to cope with chronic illness and injuries is essential. This has to be facilitated in school, home, work and community settings. Action is required through educational, professional, commercial and voluntary bodies, and within the institutions themselves.

³ *The term life skills-based education is often used almost interchangeably with skills based health education. The difference between the two approaches lies only in the content or the topics that are covered. Skills-based health education focuses on "health." Life skills-based education may focus on peace education, human rights, citizenship education, and other social issues as well as health. Both approaches address real-life applications of essential knowledge, attitudes, and skills, and both employ interactive teaching and learning methods.*

The term livelihood skills refers to capabilities, resources, and opportunities for pursuing individual and household economic goals; in other words, income generation. Livelihood skills include technical and vocational abilities (carpentry, sewing, computer programming, etc.); skills for seeking jobs, such as interviewing strategies; and business management, entrepreneurial, and money management skills.

⁴ *as expressed in UNGASS on HIV/AIDS (2001), UNGASS on Children (2002), World Youth Report (2003), World Program for Human Rights Education (2004), UN Decade on Education for Sustainable Development (2005), UN Secretary General's Study on Violence Against Children (2006), 51st Commission on the Status of Women (2007), and the World Development Report (2007).*

De effektiva programmen riktar in sig på unga människor i skolmiljö och har som mål att främja sunt beteende och förebygga riskfaktorer. Men det påvisade också att livskunskapsprogram förbättrar inlärningsprocessen och undervisningsmetoderna.

Utbildningen i livskunskap är baserad på studier som genomförts - genom årtionden av forskning och erfarenhet - i beteendevetenskap, inom utbildnings- och barnutvecklingsdisciplinerna, på det mänskliga - speciellt för barn och ungdomar - sättet att växa och lära sig; förvärva kunskaper, attityder och färdigheter; och beteende.

En av de viktigaste teorierna, som ligger i centrum för utbildningsmodellen i livskunskap, är Albert Banduras sociala inläringsteori (eller social-kognitiva teorin).

Den sociala inläringsteorin fokuserar på lärandet som sker i ett **socialt sammanhang**.

Teorin anser att människor lär sig av varandra och den inkluderar begrepp som observationsinläring, imitation och modellinläring. Största delen av mänskligt beteende lärs in genom att observera genom modellinläring: **genom att observera andra bildar man sig en uppfattning om hur nya beteenden framförs, och vid senare tillfällen är den här kodade informationen vägledande för handling.**" (Bandura 1977)

Dessutom hävdar den sociala inläringsteorin att människor är **mer benägna** att engagera sig i vissa beteenden om de tror att de är **kapabla** att **framgångsrikt** utföra dessa beteenden. Detta betyder att de kommer att ha hög tro på självförmågan. I lekmannatermer kan självförmåga ses som självförtroende mot lärande.

Den sociala inläringsteorin förklarar mänskligt beteende som en kontinuerlig ömsesidig växelverkan mellan kognitiva, beteendemässiga och miljömässiga influenser.

Självförmåga är ett centralt begrepp i Banduras teori. Med begreppet avses den egna föreställningen en person har angående möjligheten att möta utmaningar och problem och att ta kontroll över händelser i livssituationer och sociala sammanhang. *"Självförmåga är tilltron till den egna förmågan att organisera och verkställa de åtgärder som krävs för att hantera presumtiva situationer."* (Bandura 1986)

Självförmågan är inte en medfödd förmåga, men den lärs in under livets gång och den kan bli starkare eller svagare beroende på händelser i livet.

En annan viktig aspekt i den sociala inläringsteorin är föreställningen om självreglerande, som klargör hur människan väljer sina inlärdade beteenden. Självregleringsprocessen sker då individen har sina **egna uppfattningar** om vad som är **lämpligt** eller olämpligt beteende och väljer sina åtgärder enligt dessa.

⁵ WHO INFORMATION SERIES ON SCHOOL HEALTH Skills for health: Skills-based health education including life skills: An important Child-Friendly/Health-Promoting School of a Child-Friendly/Health-Promoting School

Självförmåga och självreglering är strikt relaterade till möjligheten att använda sig av de egna färdigheterna och resurserna och att aktivera livskunskaperna. Å andra sidan är livskunskaper nödvändiga för att kunna möta problem och situationer och för att förbättra självförmågan.

I Banduras teori är individen aktiv och förmögen att kontrollera och hantera livets händelser, vilket först och främst betyder att alla kan lära sig hur man gör.

Det är således möjligt att lära sig livskunskap: livskunskap är en viktig beskyddande faktor som hjälper människan att inte tappa bort sig i motgångar, att upprätthålla självkänsla och självförtroende, med intern fokus på kontroll och en känsla av livets mening samt socialt stöd från familj, vänner och samhälle.

Flera studier i samhällspsykologi har visat att dessa resurser är fundamentala för att klara av utsatthet och olika stressfaktorer (Rappaport & Seidman 2000; Wiley & Rappaport 2000). Förmågan - beroende på den personliga förmågan att hitta personliga och sociala resurser (livskunskap och socialt stöd) - att möta påfrestande händelser och dåliga förhållanden är direkt kopplade till social integration eller missgynnade förhållanden.

Livskunskapen är också relaterad till känslan av egenmakt, "processen genom vilken människan ökar kontrollen över händelser som påverkar dennes liv." Egenmakt är även en förutsättning för det psykologiska välbefinnandet och "kan inte ges men kommer inifrån individerna och gruppen som de har bildat." (Laverack 2007)

Pro-Skills-teamet betraktar sociala och personliga färdigheter som grundläggande kompetenser som behövs för att klara sig i livet. De är även viktiga förutsättningar för tillgång till och genomförande av vilken formell och informell utbildning som helst. Dessutom är de väsentliga för utvecklingen och konsolideringen av en egen social och kulturell identitet och de anses vara viktiga resurser för en sund livsstil.

Dessvärre är dessa grundläggande färdigheter sällan en del av läroplanen för vuxenutbildningen, och det finns få erbjudanden för vuxna att effektivt lära sig dessa färdigheter i en skyddad inlärningsmiljö. (Pro-Skills utbildningskoncept)

Därför är det viktigt att erbjuda en chans att påbörja en ny utvecklings- och inlärningsprocess, en chans till förbättring av kunskap, färdighet och kompetens, inom ett personligt, medborgerligt, socialt och/eller sysselsättningsrelaterat perspektiv för dessa målgrupper.

Pro-Skills etiska manifest

Pro-Skills-konceptet är uppbyggt på vissa etiska aspekter och för att använda konceptet i vår anda måste användaren godkänna dessa åsikter och ta dem till sig.

Vår övertygelse börjar med uppfattningen om varje mans och kvinnas likvärdiga möjlighet, vilket betyder att varje människa är likvärdig. Med Pro-Skills-konceptet och som ett resultat av Pro-Skills-projektet strävar vi efter att ge deltagarna möjlighet att aktivt uppnå en jämnare fördelning av välståndet, samt att influera och aktivt delta i samhället och det dagliga livet.

Fastän vårt koncept medför utbildning av färdigheter betyder det inte att vi inte tillstår att våra målgrupper är talangfulla. Våra målgrupper bemästrar färdigheter i överlevnad i den egna miljön och dessa är, som varenda färdighet, uppbyggda på erfarenhet och reflektion. Pro-Skills-utbildningen erbjuder ett sätt att omvandla färdigheterna till att bli mer användbara och produktiva, genom ett aktivt deltagande för att förändra missgynnade förhållanden. Detta budskap visar även att vår övergripande uppfattning om att marginalisering eller missgynnande betyder att grupper eller individer stängs ute från vårt samhälle. Detta riktar fokus på de samhälleliga strukturerna i vår Pro-Skills-utbildning.

Vårt Pro-Skills-koncept strävar således efter att förena deltagarna och ge dem möjlighet att aktivt delta i förändringen av förhållandena i sina liv och i samhället.

Detta leder oss slutligen till att kommunicera dessa uppfattningar till deltagarna eller potentiella deltagare i vårt projekt. Att förmedla hur vi definierar problem, vår strategi och våra mål genom Pro-Skills-konceptet är väsentligt och ett steg som inte kan förbises. Det finns både etiska och pedagogiska skäl till detta. Den etiska dimensionen innebär övervägande om lika möjligheter och riktar sig till varje människas rättighet att besluta över vilken utvecklingsprocess han vill ta del av. Det här är också relaterat till legitimiteten vårt koncept erhåller från deltagarna, både på etiska och pedagogiska villkor. Den pedagogiska strategin återspeglar sig i vikten av metakognition, även som en grundläggande pedagogisk princip, först och främst som kännedom om utveckling som en central del av inläring, och för det andra som rättigheten att känna till och behärska utveckling och inläring. Det här anser vi vara grundläggande principer och centrala delar av inläringen i Pro-Skills-konceptet.

Vårt mål med Pro-Skills-utbildningen är ökade livs- och hälsovärderingar. Vårt kunskapsengagemang fokuserar på livsvärdering⁶. Detta kunskapsengagemang har potential att göra en skillnad i hanteringen av livet och orättvisa förhållanden för att åstadkomma förändring i både livet och i förhållanden. Även hälsan, såsom vi definierar det, drar nytta av detta genom att förbättra deltagarnas känsla av sammanhållning.

⁶ This is in contrast to the most common recognized value of education, exchange value, where you strive to achieve predefined goals to exchange them on a market. This on the other hand doesn't necessarily mean that exchange value could not support life value and vice versa. It should be looked upon as a main focus of the skills knowledge interests.

Pro-Skills filosofi

Vår vision ligger i uppfattningen om lika möjligheter för varje man och kvinna, med särskild uppmärksamhet på bemyndigandet av socialt missgynnade personer, och på behovet av en gemensam insats för att uppnå ett mer rättvist och inkluderande samhälle.

Vår mission är att förbättra utbudet av utbildning inom livslångt lärande för att bidra till mänskligt välmående och hälsa genom att främja personliga och sociala färdigheter samt färdigheter inom självförvaltning hos personer med svår social bakgrund, som grundläggande villkor för en verklig chans att aktivt delta i förbättrandet av deras livsvillkor.

Våra centrala värderingar

"There is no escape from value choices in Welfare systems"
(R.M. Titmuss, 1977)

Lika möjligheter,

Utbildning är porten till möjligheter. Varje människa har den medborgerliga rättigheten till lika möjlighet till tillgång till utbildning, till att utveckla sin potential, sitt oberoende och sin identitet. Väsentligt för dessa mål är att skydda friheten att lära och undervisa, och att garantera lika utbildningsmöjligheter för alla.

Social rättvisa

Lika tillgång till livslångt lärande är grundläggande för att bedriva en social förändring av fattigdom, diskriminering, arbetslöshet och andra former av utanförskap. Detta är avgörande för att bygga upp social integration och respekt för varje individs värde, värdighet och jämlikhet i vårt mångfaldiga samhälle.

Demokrati

Strävan efter att säkerställa lika tillgång till livslångt lärande och andra resurser för socialt missgynnade personer, och avvisa all form av diskriminering, är en insats som kan bidra till att bygga verkliga villkor för ett demokratiskt liv i vårt samhälle.

Delaktighet och aktivt medborgarskap

Socialt missgynnade personer uppmuntras att meningsfullt delta i beslutsfattandet, att förändra sina svåra livsvillkor, att bygga sin egen framtid och på så sätt bidra politiskt för välbefinnandet i samhället.

Solidaritet

Strävan på uppdrag av personer med svår social bakgrund hänvisar till en attityd av solidaritet: eftersom individers värde, potential och centrala kompetenser förbättras bidrar solidaritet till att förverkliga jämlikheten bland människorna.

Autonomi

För att främja ett ansvarsfullt självbestämmande hos socialt missgynnade vuxna tror vi på behovet av att upptäcka befintliga resurser och styrkor, eftersom människan måste vara huvudperson i sitt eget liv.

Detta mål kan uppnås genom tillämpning av grundläggande färdigheter, men även genom mellanmänskliga relationer och miljöomöjligheter.

Kollektiva åtgärder

Individer stärks då de arbetar tillsammans för allas bästa. Som professionella i en pedagogisk och förebyggande roll tror vi att vi kan förbättra både professionell status och kvaliteten på utbudet av livslångt lärande om vi agerar tillsammans och för fram detta kollektivt.

Partnerskap

Partnerskap med familjer, organisationer, politiker och andra intressenter är avgörande för kvaliteten på utbildningen och individers egenmakt. Därför tror vi att relationer mellan och bland människor utgör ett viktigt redskap för förändring.

Kulturell identitet

Vi behandlar varje människa på ett omtänksamt och respektfullt sätt, med hänsyn till individuella och kulturella skillnader eller personliga värderingar, syftar till att främja känsligheten för och kunskapen om kulturell och etnisk mångfald. Social och kulturell identitet är också en inlärningsresurs och kan bli en viktig grund för en sund självkänsla.

Pro-Skills utbildningskoncept för livslångt lärande

Livslångt lärande är "[...] *allt lärande som företas genom hela livet och som har som mål att förbättra kunskap, färdigheter och kompetens inom ramen för ett personligt, medborgerligt, socialt och/eller sysselsättningsrelaterat perspektiv.*" (Europeiska unionen om utbildning, 2006).

Livslångt lärande, formellt eller icke-formellt, sträcker sig över hela livet, från förskoleåren till pensioneringen; det omfattar både teoretiska kunskaper som praktiska färdigheter, det omfattar förvärvandet, förbättringen och förlängningen av all form av färdighet.

I Pro-Skills-konceptet ingår element och grundläggande principer för vissa innovativa metoder, som t.ex. självreglerande, produktiv, samarbetsvillig och erfarenhetsbaserad inläring inom vuxenutbildningen⁷.

Dessa metoder verkar vara mer effektiva, för ett hållbart stöd av kunskaper och färdigheter, än traditionella undervisningsmetoder. Eleverna är snarare subjekt än objekt i inlärningsprocessen eftersom de tränar på att själva reglera sin inlärningsprocess.

Grundat på konceptet om egenmakt och med fokus på personliga nyckelkompetenser för hantering av livets händelser, som även påverkar kapaciteten hos organisationer, och grupper med liknande intressen och gemenskap, för att inverka på livsmiljön och hälsobeteendet.

Därför reflekterar detta metodologiska val även Pro-Skills etiska och filosofiska principer.

⁷ You can read more on these approaches in Pro-skills1 Manual, pp 15-20 www.pro-skills.eu

Pro-Skills-konceptets metodologiska principer

"Theory without practice leads to an empty idealism, and action without philosophical reflection leads to mindless activism"
(Elias & Merriam, 1980)

Människan har potential, resurser och kompetenser som kan utvecklas för att nå mål i livet samt välbefinnande. Tonvikten läggs på individens personliga utveckling och självvägledning inom inläringen.

En **erfarenhetsbaserad inställning** till inläring gynnas och den huvudsakliga avgörande faktorn är att elevens erfarenhet förbättras för att delta i beslutsfattande och förändring.

Stimulering av alla sinnen gör att människan "känner" det han upplever: de känslor som förknippas med verklig erfarenhet bidrar till att upprätthålla förmågan till inläring och värdet av förändring. Simulering av verkliga livssituationer bidrar till att säkerställa att de inlärd färdigheterna kommer att överföras till det dagliga livet.

Okonventionella metoder är att föredra i tron på att socialt missgynnade personer skulle kunna uppleva förutbestämda system, traditionella och erkända metoder eller teknologiska instrument etc. som ett hinder för verklig inläring.

Denna "**okopplade**" metod kräver en insats av läraren att vara mer äkta och spontan och att uppmuntra deltagarna.

Ett överskottsärde ges till en **skyddad miljö** i vilken individer tillåts öva, experimentera och känna, stöttade i sina potential utan att uppleva att bli dömda eller få prestationen utvärderad.

Med en gemensam insats främjas och stärks en förtroendefull och äkta relation, för att stöda människans känsla av egenvärde och självförmåga, som utgör en grundläggande förutsättning för inlärningsprocessen.

Genom att testa detta utbildningsförslag har lärare, som är villiga att anamma Pro-Skills-konceptet och dess filosofi, möjligheten att diskutera och reflektera över sin roll inom ramen för de komplexa inlärningsbehoven och de sociala behoven i denna föränderliga värld.

Kollektivt tänkande och ett utbyte av professionella måste upprätthållas eftersom Pro-Skills-konceptet är ett pågående arbete som är i behov av fortsatt utveckling och förbättring.

Vi är medvetna om att det borde integreras i ett bredare program av projekt, att öka intressenternas engagemang och sociala dialog mellan olika nivåer av offentliga tjänster (social- och hälsovårdstjänster), utbildning och de som tillhandahåller utbildning för att rikta in sig på det höga målet om ett mer rättvist och sunt samhälle.